

Сергій ПІДШИБЯКІН

МІНСЬКІ УГОДИ 2014–2015 РОКІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПАРТІЙНОМУ ДИСКУРСІ

У статті проаналізовано зміст Мінських угод, підписаних у вересні 2014 р. («Мінськ-1») і лютому 2015 р. («Мінськ-2»), та ставлення до них провідних українських партій («Солідарність», «Народний Фронт», «Самопоміч», Радикальна партія, «Батьківщина», Опозиційний блок), які представлені у Верховній Раді України. З'ясовано позицію політичних партій та їхніх лідерів щодо окремих пунктів Мінських угод і їхньої реалізації загалом. Доведено, що Мінські угоди 2014–2015 рр. більшість українських партій не вважала варіантом розв'язання збройного конфлікту Російської Федерації з Україною.

Ключові слова: Мінські угоди, політичні партії, російсько-українська війна.

«Мінськ-1» і «Мінськ-2» в українському суспільно-політичному дискурсі розглядають як один із варіантів розв'язання російсько-української війни, розпочатої Російською Федерацією (РФ) у 2014 р. Як відомо, угоду про тимчасове перемир'я в російсько-українській війні підписано 5 вересня 2014 р. в Мінську («Мінськ-1»). У її розробці та підписанні взяли участь представник Організації з питань безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) Г. Тальявіні, Другий Президент України Л. Кучма, посол РФ в Україні М. Зурабов, представники самопроголошених т.зв. «ДНР» О. Захарченко та «ЛНР» І. Плотницький.

7 вересня 2014 р. на інтернет-сайті ОБСЄ опубліковано протокол за результатами мінської зустрічі, що складався з 12 пунктів-завдань, найважливіші з яких: забезпечити негайне двостороннє припинення застосування зброї; забезпечити моніторинг та верифікацію з боку ОБСЄ режиму незастосування зброї; здійснити децентралізацію влади; забезпечити постійний моніторинг на російсько-українському державному кордоні та верифікацію з боку ОБСЄ зі створенням зони безпеки в прикордонних районах України та Російської Федерації; негайно звільнити всіх заручників і незаконно утримуваних осіб; ухвалити закон про недопущення переслідування й покарання осіб у зв'язку з подіями, які відбулися в окремих районах Донецької та Луганської областей України та ін.¹

Контактна група в Мінську продовжила роботу, і сторони підписали меморандум 20 вересня 2014 р.² Він передбачав дев'ять параметрів перемир'я, зокрема: припинення

¹ Протокол о результатах консультаций Трехсторонней контактной группы, Минск, 5 сентября 2014 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.osce.org/tu/home/123258> (дата звернення: 10.02.2019).

² Мінський меморандум: бойовики мають відвести Гради, Урагани і Торнадо [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2014/09/20/7038395/> (дата звернення: 14.02.2019).

застосування зброї вважати загальним; зупинку підрозділів і військових формувань сторін на лінії зіткнення станом на 19 вересня; заборону на застосування всіх видів зброї і ведення наступальних дій; відведення протягом доби з моменту прийняття цього меморандуму засобів ураження калібром понад 100 міліметрів від лінії зіткнення на відстані не менше 15 кілометрів з кожного боку; заборону на розміщення важких озброєнь і важкої техніки в районі, обмеженому певними населеними пунктами тощо³.

Також у вересні розпочала працю робоча група спільного Центру з контролю і координації питань припинення вогню і поетапної стабілізації лінії розмежування сторін на Сході України, до складу якої увійшли представники української сторони, моніторингова група ОБСЄ і 76 військовослужбовців Збройних сил РФ на чолі з заступником головнокомандувача Сухопутних військ РФ генерал-лейтенантом А. Ленцовим⁴.

11–12 лютого 2015 р. на саміті в Мінську відбулися переговори «нормандської четвірки» (лідерів Німеччини, Франції, України та Росії), де ухвалено (разом із представниками Мінської контактної групи) комплекс заходів щодо виконання Мінського протоколу з метою деескалації збройного конфлікту на Сході України. Передбачалося: негайне і всеосяжне припинення вогню в окремих районах Донецької та Луганської областей України, починаючи з 00 год. 00 хв. (київський час) 15 лютого 2015 р.; відведення всього важкого озброєння обома сторонами на рівні відстані; забезпечення ефективного моніторингу й верифікації режиму припинення вогню та відведення важкого озброєння з боку ОБСЄ з першого дня, із застосуванням всіх необхідних технічних засобів, включаючи супутники, безпілотні літальні апарати (БПЛА), радіолокаційні системи та ін.; у перший день після відводу почати діалог про можливість проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства; забезпечити помилування й амністію шляхом введення в силу закону, що забороняє переслідування і покарання осіб у зв'язку з подіями в окремих районах Донецької та Луганської областей України тощо⁵.

Такі заходи відповідно до Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей» означали: звільнення від покарання, переслідування і дискримінації осіб, пов'язаних із подіями в окремих районах Донецької і Луганської областей; право на мовне самовизначення; участь органів місцевого самоврядування у призначенні голів органів прокуратури та судів в окремих районах Донецької і Луганської областей; можливість для центральних органів виконавчої влади укладати з відповідними органами місцевого самоврядування угоди щодо економічного, соціального та культурного розвитку окремих районів Донецької та Луганської областей; створення загонів народної міліції за рішенням місцевих рад з метою підтримання громадського порядку в окремих районах Донецької і Луганської областей та ін.⁶

³ ОБСЄ оприлюднила текст Меморандуму, підписаного у Мінську [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/987314-obse-oprilyudnila-tekst-memorandumu-pidpisanogo-u-minsku.html> (дата звернення: 12.02.2019).

⁴ Там само.

⁵ Опубліковано повний текст документа «нормандської четвірки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/1043303-opublikovano-povniy-tekst-dokumentu-normandskoji-chetvirki-foto.html> (дата звернення: 05.02.2019).

⁶ Чим закінчилися переговори в Мінську: документи і заяви сторін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/POLITICS/chim-zakinchilisya-peregovori-v-minsku-dokumenty-i-zayavi-storin-164053_.html (дата звернення: 18.02.2019).

В українському суспільстві протягом п'яти років переважало негативне ставлення до Мінських угод. Вже у 2015 р. підтримка Мінських угод зменшилася із 34 % у березні до 16,1 % в листопаді. Про це свідчило опитування Центру імені Разумкова. Негативно до Мінських домовленостей ставилося 32,5 % респондентів (у березні – 22,2 %). Нейтральне ставлення продемонструвало 28 % опитаних. Ще 9 % учасників дослідження сказали, що нічого не знали про угоди. 14,4 % респондентів не змогли відповісти. За даними соціологічного дослідження, негативні оцінки результатів Мінських угод найбільш виражені в Західному та Центральному регіонах України та на Донбасі⁷.

Політичні партії, які становили основу панівної коаліції у Верховній Раді України в 2015 р., по-різному ставилися до Мінських угод.

Блок Петра Порошенка (БПП) «Солідарність» їх підтримував. Голова фракції БПП Ю. Луценко 12 лютого 2015 р. заявив, що «у цілому досягнуті Мінські угоди я розглядаю як продовження діалогу “Мінськ-1”. Фактично це “Мінськ-2”. Вони дають можливість зупинити кровопролиття, визволити бранців, провести під контролем української Конституції вибори на цій частині...»⁸. У БПП вважали, що реалізація Мінських домовленостей буде відповідати українським інтересам і, на відміну від РФ, Україна виконує всі пункти угод⁹. «Від самого початку ми говорили про те, що жодної автономії в окупованих територіях бути не може і скільки б на цьому не наполягала російська сторона – цього бути не може. Це українська суверенна територія», – підкреслював Ю. Луценко¹⁰.

У 2017 р. заступниця Голови ВРУ, представниця БПП Ірина Геращенко зауважила: «Для мене очевидно, що Росія робить усе можливе для дискредитації Мінського формату, бо Мінські угоди прив'язані до санкцій. Але огидно, коли в цих жорнах перекручують долі простих людей, що наші військові і цивільні залишаються заручниками цих брудних політичних ігрищ». Вона зазначила, що «питання Мінських угод не можна зводити тільки до заручників і тільки по цьому їх оцінювати. Адже заблоковані всі пункти Мінських угод – починаючи з режиму тиші, закінчуючи допуском Червоного Хреста до пошуку 495 зниклих безвісти осіб. А ще є зниклі безвісти представники окупованих територій і росіяни». Водночас вона підсумувала: «Попри все я вважаю, що Мінський процес робить важливу справу. Хоча угоди не виконуються Росією, вони працюють – тому що прив'язані до санкцій. Якби не було цих угод, не було б санкцій. Тому це мрія Росії – дискредитувати Нормандський формат і похідний від нього Мінський процес. Бажання Росії – нав'язати формат двосторонніх

⁷ Мінські угоди підтримують 16,1% українців – опитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2015/12/151201_vs_minsk_agreement_approval (дата звернення: 24.02.2019).

⁸ Мінські домовленості в українських інтересах, але перешкоди по їх виконанню ймовірні – Луценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://solydamist.org/?p=10103> (дата звернення: 15.02.2019).

⁹ Без прогресу по Мінську-2 змін до Конституції не буде – Геращенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/01/21/7096116/> (дата звернення: 11.02.2019).

¹⁰ Мінські домовленості в українських інтересах, але перешкоди по їх виконанню ймовірні – Луценко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://solydamist.org/?p=10103> (дата звернення: 15.02.2019).

переговорів, в якому вже відсутній фактор Росії і санкцій щодо неї. Крім санкцій, в Мінського процесу є й інші досягнення. Угоди підписувалися у дуже важких для України умовах, коли треба було зупинити розстріл українців під Іловайськом, а потім під Дебальцевим. І угоди це зупинили. Якщо в 2014 році бойові втрати ЗСУ – близько тисячі солдатів, то у 2015 – близько 400, а 2016 – 211. Це страшні цифри, але кожне врятоване життя варте важких дипломатичних переговорів. А мова йде про тисячі врятованих життів. Це також є результат Мінська. Наступне досягнення – ще в травні 2014-го Путін на всіх прес-конференціях заявляв про міфічну Новоросію з восьми областей. Але армія, влада, волонтери, дипломати зупинили Путіна на двох регіонах»¹¹.

У вересні 2018 р. віце-спікер парламенту підсумувала: «Російська Федерація (РФ) не виконала жодного пункту Мінських угод і за рік не було досягнуто прогресу у мирному врегулюванні на Донбасі. (...) Ми не просунулися ні на крок в мирному врегулюванні на Донбасі за цей рік через деструктивну позицію РФ і її маріонеточних режимів». Також, за її словами, парламентарі висловили глибоке занепокоєння та обурення заявами про спроби провести в листопаді «вибори» в ОРДЛО, «які не відповідають духу і букві Мінських угод, українському законодавству й можуть призвести до серйозної дестабілізації ситуації на Донбасі». «Депутати ВР закликали представника ОБСЄ підняти в Мінську питання неприпустимості «виборів», і також звернутися до представників РФ із закликом публічно засудити ці вибори і відмовитися від сценарію їх проведення», – зазначила віце-спікер парламенту¹².

«Народний Фронт» також виступив із підтримкою домовленостей у Мінську. 19 березня 2015 р. під час перебування у Брюсселі Арсеній Яценюк, тодішній прем'єр-міністр України, лідер «Народного Фронту», назвав Мінські домовленості тими кроками, які мали би мирно врегулювати ситуацію навколо окупації частини Донбасу та анексії Криму Росією, при цьому наголосивши, що «Україна зі свого боку виконала і виконує все, щоб у країні був мир і стабільність [...], ми захищаємо не тільки Україну, а й європейський кордон». Він зазначив, що Росія зобов'язана повністю виконати Мінські домовленості: «Для нас виконання Мінської угоди – це тоді, коли законна влада України буде в кожному селі, в кожному місті й кожному районі Донецької і Луганської областей, і коли ми повністю відновимо контроль над українсько-російським кордоном». Однак, як констатував Арсеній Яценюк, на жаль, «бажання з боку Росії повернути Україні її території: Донецьк, Луганськ і Крим – немає»¹³.

У червні 2016 р. Арсеній Яценюк під час інтерв'ю «Голосу Америки» зазначив, що «Росія повинна виконати свою частину Мінських угод. Доки це не буде зроблено,

¹¹ П'єцух М. Ірина Геращенко: Мрія Росії – дискредитувати Мінські угоди. Не було б їх, не було б санкцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2017/01/17/7132324/> (дата звернення: 13.02.2019).

¹² З початку року ми ні на крок не просунулися у мирному врегулюванні на Донбасі, – Геращенко [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zik.ua/news/2018/09/18/z_pochatku_roku_my_ni_na_krok_ne_prosunuly_s_u_mirnomu_vregulyuvanni_na_1409127 (дата звернення: 10.02.2019).

¹³ Дискусія може йти тільки про продовження та підвищення санкцій щодо до Росії – Арсеній Яценюк у Брюсселі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfront.org.ua/news/details/1766-diskusiya-mozhe-jti-tilki-pro-prodovzhennya-ta-pidvishchennya-sanktsij-shchodo-dorosiji-arsenij-yatsenyuk-u-bryusseli-foto> (дата звернення: 10.02.2019).

навіть не може бути дискусії в світі про те, що знімаються санкції»¹⁴. Народний депутат України від «Народного Фронту» Віталій Шашук повідомив, що ця політсила «готова рухатись шляхом виконання Мінських угод. Але це не може бути одностороннє виконання цих угод. Усі мають розуміти, що кремлівського сценарію в Україні не буде. Це найважливіше»¹⁵.

Схожа риторика лунала з боку «Народного Фронту» й упродовж усього 2017 р., проте на початку 2018 р. Арсеній Яценюк виступив зі заявою, в якій ствердив, що Мінські домовленості не принесли очікуваного результату: «Мінські домовленості, на превеликий жаль, не принесли результату. Це означає, що в ці домовленості повинні бути додані: мандат миротворчої операції, хто буде платити, – а це Росія повинна платити за відновлення Донецька і Луганська, і доля Автономної Республіки Крим». Він зауважив, що уже три роки діє так званий «Мінськ-2»: «Фактично Мінські домовленості – це не повноцінний мирний план. Це угода про припинення вогню. На превеликий жаль, навіть один з ключових елементів, а саме припинення вогню з боку Російської Федерації, не був виконаний». Крім того, наголосив він, із Мінських домовленостей «умисно був вилучений Крим»: «Думаю, що це була також зовнішньополітична стратегія Російської Федерації. Тому мову треба вести і про Донецьк, і про Луганськ, і про Крим»¹⁶.

Партія «Самопоміч» категорично не сприймала Мінських угод. Голова фракції О. Березюк 4 вересня 2015 р., зокрема, заявив: «Я не знаю, що таке Мінські домовленості. Я, як парламентар, їх не ратифікував. Це домовленості між людьми. Президент їх не приніс в парламент, не сказав: ось вам Мінські домовленості, давайте ми їх ратифікуємо, бо це наш інструмент. А може ці Мінські домовленості зруйнують нашу державу? Ви впевнені, що вони добрі? Я – ні. Для мене Мінські домовленості мали б бути інструментом миру. Так вони не стали ним...»¹⁷.

У вересні 2016 р., в контексті підписання у Мінську угоди, яка передбачала відведення військ на трьох ділянках фронту, «Самопоміч» виступила зі заявою, у якій, з-поміж іншого, наголосила: «під гаслами миру та відновлення територіальної цілісності фактично вчергове здають території України та громадян України, які там живуть. Ще декілька днів тому ми раділи звільненню 2-х українських полонених, що фактично були заручниками Росії. А внаслідок домовленостей в Мінську заручниками

¹⁴ Арсеній Яценюк «Голосу Америки»: Доки Росія не виконає Мінські домовленості, у світі не може бути дискусії про скасування санкцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfront.org.ua/news/details/arsenij-yacenyuk-u-vashingtoni-doki-rosiya-ne-vikonaye-minski-domovlenosti-u-sviti-ne-mozhe-buti-diskusiyi-pro-skasuvannya-sankcij> (дата звернення: 09.02.2019).

¹⁵ Питання децентралізації та особливого статусу Донбасу необхідно відокремити, – Віталій Шашук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfront.org.ua/news/details/pitannya-decentralizaciyi-ta-osoblivogo-statusu-donbasu-neobhidno-vidokremity-vitalij-stashuk> (дата звернення: 14.02.2019).

¹⁶ Арсеній Яценюк: У мирні домовленості мають бути додані пункти про миротворчу місію, відновлення територій і питання Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfront.org.ua/news/details/arsenij-yacenyuk-u-mirni-domovlenosti-mayut-buti-dodani-punkti-pro-mirotvorchumisiyu-vidnovlennya-teritorij-i-pitannya-krimu> (дата звернення: 09.02.2019).

¹⁷ «Новий Мінськ» – це здача територій, – заява фракції «Самопоміч» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://samopomich.ua/novyj-minsk-tse-zdacha-teritorij-zayava-fraktsiyi-samopomich/> (дата звернення: 04.02.2019).

стануть сотні людей. В “зонах безпеки” залишаться люди, яких держава фактично кине напризволяще. Адже відколи з “зон безпеки” підуть війська України – відтоді звідти піде й держава Україна. За попередніми угодами в Мінську вже створювалися “сірі зони”. Це закінчилося тим, що ці зони теж є окупованими, а Україна втратила близько 5000 кв. км території. І знову в укладених “угодах” йдеться про розведення Збройних сил України та військових формувань “ОРДЛО”, без жодної згадки про військові формування Росії. Це фактично є визнанням того, що на сході України є громадянський конфлікт, а не війна, яку почала Росія. А отже, “угоди” дадуть черговий козир Кремлю, який буде вдавати “миротворця” та вимагати зняття санкцій. Відповідно до Конституції України на міжнародних переговорах державу представляє Президент України, Прем’єр-міністр або Міністр закордонних справ. Особи, які підписали “угоди”, не мали права розпоряджатися територією України. А тим більше робити українських громадян заручниками окупантів»¹⁸.

Улітку 2018 р. народні депутати від «Самопоміч» наполягали на скасуванні Мінських домовленостей через їхню неефективність та невідповідність Конституції України¹⁹.

Радикальна партія рішуче критикувала Мінські домовленості протягом чотирьох років. Її лідер О. Ляшко переконаний, що поступки з боку Президента П. Порошенка під час підписання домовленостей у Мінську в лютому 2015 р. та прийняття неадекватних вимог Путіна підуть не на користь України. На його думку, домовленості з агресором у Мінську-2 стали закономірним продовженням угод у Мінську-1, але на значно гірших умовах і з новими фундаментальними поступками. Зокрема, з обіцянками помилування та амністії терористам, політичною легалізацією бойовиків як обраних «політиків», фактичною подальшою автономією т. зв. «ДНР» і «ЛНР» та їхнім повним соціально-економічним утриманням за рахунок України²⁰. «Президент порушив межі міжнародних переговорів, встановлені парламентом за моєю ініціативою ще в квітні минулого року з метою недопущення під час їх проведення будь-яких спроб зовнішнього диктату з питань, що належать виключно до внутрішньої компетенції України», – наголосив О. Ляшко²¹.

Політик переконаний, що нові поступки з боку Президента П. Порошенка та прийняття неадекватних вимог В. Путіна закладають бомбу уповільненої дії, оскільки будь-яке їхнє начебто невиконання Україною стане у зручний для Путіна момент формальною підставою для відновлення наступу з боку російсько-терористичних військ. «То що ж ми маємо у підсумку “Мінську-2”? Замість національної мобілізації всередині країни ми отримуємо чергові марні надії і сподівання для однієї частини

¹⁸ «Новий Мінськ» – це задача територій, – заява фракції «Самопоміч»...

¹⁹ Мінські домовленості вважає безальтернативними дві партії, які претендують на потрапляння до Верховної Ради – опитування ZN.UA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/news/war/-minski-domovlenosti-vvazhajut-bezalternativnimi-dvi-partiji-jaki-pretendujut-na-potrapljannja-do-verhovnoji-radi-opituvannja-zn-ua-266633.html> (дата звернення: 15.02.2019).

²⁰ Ляшко: Мінські угоди – бомба сповільненої дії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liashko.ua/news/general/276-lyashko-minski-ugodi-bomba-spovilnenoyi-diyi> (дата звернення: 09.02.2019).

²¹ Мінськ-2 – це відкушена рука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shamotiy.wordpress.com> (дата звернення: 10.02.2019).

українців та деморалізацію і відчай для іншої, із закономірним питанням – за що вмирали наші герої?», – наголосив О. Ляшко²².

Перефразовуючи відому приказку, політик зазначив, що домовленості в «Мінську-1» – це був відкушений палець, а домовленості у «Мінську-2» – це вже відкушена рука. «Чи дозволимо відкусити собі й голову? Відповідь залежить, передусім, від нас самих», – вважає лідер Радикальної партії²³. Згодом, 19 лютого 2018 р., О. Ляшко заявив про «правову нікчемність та повну політичну безперспективність “Мінських угод”»: «Нелегітимні положення “Мінських угод” як політичні домовленості, нав’язані в умовах та під загрозою застосування військової сили і не ратифіковані Верховною Радою України, очевидно, не мають жодних правових наслідків та не створюють ніяких підстав для політико-дипломатичного врегулювання»²⁴.

Політична сила «Батьківщина» не завжди займала послідовну позицію. Мінські домовленості у вересні 2014 р. Юлія Тимошенко розкритикувала, прямо звинувативши Президента України П. Порошенка в тому, що своїм схваленням він поставив під загрозу територіальну цілісність України та суверенітет країни: «Усім важливо переконатися, що досягнуті домовленості не призведуть до появи на частині України нового Придністров’я і здачі Донбасу», – заявила вона²⁵.

Проте вже результати Мінських домовленостей та зустрічі в «нормандському форматі» у лютому 2015 р., на думку лідера «Батьківщини», стали вагомим кроком на шляху до встановлення миру в Україні. «Ми всі віримо, що коли збираються саміти на такому високому рівні, коли в переговорах про встановлення миру беруть участь лідери таких потужних країн, то домовленості втілюються в життя», – сказала Ю. Тимошенко²⁶. «Ми всі будемо молитися за те, щоб домовленості щодо встановлення миру в Україні стали реальністю. Ми віримо, що Україна отримає мир, спокій, дуже потужний шлях до розвитку, і все буде в нас добре», – зазначила вона²⁷.

Однак вже 25 грудня 2015 р. вона заявила, що замість Мінських угод потрібна інша, більш дієва стратегія, яка дасть Україні змогу диктувати умови Росії, поки країна-агресор перебуває під світовими санкціями. «Ми бачимо, що Мінські угоди не принесли врегулювання. Нам потрібна абсолютно інша, паралельна стратегія. Якщо хтось вірить у Мінські угоди – треба продовжувати добиватися результату», – підкреслила Ю. Тимошенко²⁸. Голова фракції вважала, що дипломатичні переговори

²² Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України 13 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://portal.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/5799.html> (дата звернення: 03.02.2019).

²³ Мінськ-2 – це відкушена рука [Електронний ресурс]...

²⁴ Ляшко: Мінські угоди – бомба сповільненої дії [Електронний ресурс]...

²⁵ Мінські угоди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ba.org.ua/tag/minski-ugodi/page/2/> (дата звернення: 12.02.2019).

²⁶ «Треба вірити і боротися, щоб ці домовленості були виконані!» – Тимошенко про Мінськ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uainfo.org/blognews/493180-treba-vriti-borotisyaschob-c-domovlenost-buli-vikonan-timoshenko-pro-mnsk.html> (дата звернення: 11.02.2019).

²⁷ Там само.

²⁸ Юлія Тимошенко: Недопустимо й надалі покладатися на Мінські угоди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ba.org.ua/yuliya-timoshenko-nedopustimo-pokladatisya-na-minski-ugodi-ta-provoditi-vibori-na-okupovani-j-teritorij%D1%97/> (дата звернення: 05.02.2019).

можуть бути по-різному проведені: «Або здати все в закритому режимі, в кулуарних переговорах, або вибороти право України бути учасником цих переговорів і диктувати умови тоді, як світ тримає санкції проти Росії». «Мінські угоди – це шлях не до миру, а до здачі української території і перетворення її на Придністров'я!»²⁹.

15 лютого 2016 р. фракція «Батьківщини» виступила із заявою, в якій ствердила: «Минув рік з дати підписання “Комплексу заходів з виконання Мінських домовленостей” (“Мінськ-2”), півтора роки з часу підписання Мінського Протоколу та Меморандуму (“Мінськ-1”) та два роки з початку агресії Російської Федерації проти України. Цей термін є достатнім для оцінки обраної політики та інструментів її реалізації. Не можна й надалі стверджувати, що “минуло мало часу” і “передчасно робити висновки”. Ми підтверджуємо свою оцінку щодо **неадекватності та недостатності Мінських домовленостей** для досягнення стійкого миру на Сході України та відновлення суверенітету і територіальної цілісності України...»³⁰.

У жовтні 2018 р. лідерка «Батьківщини» зазначила, що Мінських домовленостей для досягнення миру в Україні недостатньо. Зокрема, вона заявила: «Ми маємо сказати правду: Мінські домовленості, незважаючи на вагомий внесок Німеччини і Франції та особисті мужні зусилля Ангели Меркель, були необхідні, щоб уникнути повномасштабної військової ескалації тоді, але сьогодні не є достатніми для досягнення всеосяжного та стабільного миру». Ю. Тимошенко також вважала неприпустимим, що на переговорах про мирне врегулювання в Україні не порушували питання анексованого Російською Федерацією Криму: «Повернення Криму взагалі не є предметом Мінських домовленостей. Найважливіше питання про Крим усі учасники спробували просто забути. Ми нікому і ніколи не дамо забути Крим, і ми не зупинимося, доки Крим не повернеться до України»³¹.

Опозиційний блок виступив із підтримкою Мінських домовленостей, але висловлював її в дещо специфічному дусі, більше схожому на проросійський: «Вимога повного виконання домовленостей від 12 лютого нинішнього року була і залишається нашою позицією. Війна йде на нашій землі, з обох сторін гинуть українські громадяни, руйнується економіка країни. Тому Опозиційний блок вважає, що саме Київ повинен взяти в свої руки ініціативу в питанні повного виконання Мінських угод. У нас немає вибору: або Україна покінчить з війною, або війна покінчить з Україною. Ми підтримуємо заклик “Нормандської четвірки” до всіх сторін конфлікту вже до 26 червня домовитися про відвід важких озброєнь від лінії розмежування. Але цього недостатньо. Опозиційний блок вимагає від української влади, незалежно від реалізації пунктів про припинення вогню і відведення озброєнь, розпочати виконання тих пунктів Мінських угод, які Україна може виконати в односторонньому порядку. Заявивши про прихильність повному виконанню домовленостей від 12 лютого, наступним кроком українська влада повинна припинити блокаду Донбасу. Надання

²⁹ Юлія Тимошенко: Недопустимо й надалі покладатися на Мінські угоди...

³⁰ Заява фракції «Батьківщина» щодо підсумків Мінських домовленостей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ba.org.ua/zayava-fraci%D1%97-batktivshhina-shhodo-pidsumkiv-minskix-domovlenostej/> (дата звернення: 02.02.2019).

³¹ Мінських домовленостей для досягнення миру в Україні недостатньо – Тимошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/541313.html> (дата звернення: 14.02.2019).

неконтрольованим територіям особливого статусу і амністії, забезпечення доступу гуманітарної допомоги і відновлення торговельно-економічних зв'язків, відновлення всіх соціальних виплат на Донбасі і децентралізації для всієї України – починаючи з сьогоднішнього дня, ці пункти Мінських угод повинні стати порядком денним для всіх органів влади. Опозиційний блок готовий надати владі будь-яку допомогу у виконанні кожного з перерахованих пунктів. Тільки виконання Україною цих пунктів продемонструє всьому світові, що ми зробили все для відновлення миру на нашій землі. При цьому Опозиційний блок заявляє: за продовження блокади Донбасу і блокування Мінських угод, яке кожен день вартує Україні нових людських жертв, лідери “коаліції війни” нести відповідальність, аж до Гаазького трибуналу»³².

На початку 2016 р. лідер Опозиційного блоку Юрій Бойко знову повторив цю тезу, запевнивши, що «Мінські угоди – це єдиний шлях вирішення конфлікту на Донбасі», і український парламент «сьогодні повинен відповісти на питання, які хвилюють суспільство». «Наша позиція – необхідно прийняти всі закони, щоб урегулювати конфлікт на Донбасі. Тому що всі люди хочуть миру в Україні. Саме тому парламент повинен знайти в собі політичну волю і ухвалити відповідне рішення», – сказав він³³.

Упродовж 2017–2018 рр. Опозиційний блок залишався послідовним прихильником Мінського формату. Так, політсила зазначила у заяві від 12 червня 2018 р.: «Ми послідовно підтримуємо всі зусилля міжнародної спільноти, спрямовані на реалізацію Мінських угод. В першу чергу, забезпечення стійкого перемир'я в Донбасі, розведення важких озброєнь і введення в регіон миротворчої місії під егідою ООН. Разом з тим ми висловлюємо тривогу, що за чотири роки конфлікту так і не вдалося вийти на узгоджену формулу врегулювання. Досі не прийнятий мирний план, який забезпечив би широкий компроміс і був підтриманий усіма сторонами конфлікту. Значну частку відповідальності за нинішню ситуацію несе “партія війни” в українській владі [...] Опозиційний блок заявляє рішучий протест проти політики, спрямованої на відмову України від виконання Мінських угод. Єдиним підсумком таких кроків стане новий виток війни на сході країни, нові жертви і руйнування. Альтернативою згубному курсу є тільки початок прямих переговорів України з усіма сторонами конфлікту, прийняття узгоджених Законів, необхідних для політичного врегулювання, а також підготовка і проведення виборів на цих територіях відповідно до законодавства України. Опозиційний блок залишається єдиною парламентською політичною силою, що послідовно виступає за мирне врегулювання конфлікту в Україні. Ми закликаємо українських громадян підтримати нашу політичну позицію і приєднатися до нашої спільної боротьби за мир та суспільну злагоду в Україні. Україна платить непомірну ціну за кожен день війни. Тому приймати політичні рішення необхідно вже сьогодні, не чекаючи зміни влади»³⁴.

³² Україна повинна виконати Мінські угоди навіть в односторонньому порядку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BnuvQqVbmh0J:opposition.org.ua/uk/news/ukrana-povinna-vikonati-minski-ugodi-navit-v-odnostoronnomu-poryadku.html+&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення 12.02.2019).

³³ «Опозиційний блок» закликав ухвалити окремий закон про вибори на окупованих територіях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/27497506.html> (дата звернення: 12.02.2019).

³⁴ Досягнення миру і суспільної злагоди має стати головною метою для всіх політичних сил в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:_

Втім, окрім заяв політичних партій, «лакмусовим папірцем» їхніх позицій були дії в залі Верховної Ради України восени 2017 р.

18 жовтня 2017 р. добіг кінця строк дії так і не реалізованого Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей». Прийняття цього закону в 2014 р. демонструвало, що Україна намагається виконувати взяті на себе зобов'язання в межах Мінських перемовин, на відміну від інших сторін конфлікту. Цей закон так і не сприйняла частина українського суспільства, представники Російської Федерації та підконтрольні їй окремі райони Донецької і Луганської областей.

Після 18 жовтня 2017 р. у реалізації Мінських домовленостей могла з'явитися нова невизначеність. Задля вирішення цього питання 4 жовтня 2017 р. до Верховної Ради України було подано два законопроекти Адміністрації Президента, спрямовані на розв'язання зазначеної проблеми. Обидва проекти підтримав парламент.

За основу було прийнято проект закону «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях» (№ 7163), згідно з яким Президент України запроваджував зміни структури системи керування силовими та військовими підрозділами, які були задіяні в Антитерористичній операції на Донбасі. Його підтримали фракції БПП, «Народний Фронт», Радикальна партія та більшість депутатської групи «Воля Народу». Загалом закон підтримали 233 депутати³⁵.

«Проект Закону про створення необхідних умов для мирного врегулювання ситуації в окремих районах Донецької та Луганської областей» (№ 7164), спрямований на подовження строку дії Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» на один рік, підтримало ще менше депутатів – 229, але його прийняли в цілому і він був оперативно підписаний Президентом України Петром Порошенко. За цей закон віддали голоси члени коаліції – фракцій БПП та «Народний Фронт». Також закон підтримала депутатська група «Відродження». Важливими були голоси частини фракції Опозиційний блок на підтримку закону. З 43 депутатів цієї фракції за закон проголосували лише 9, проте саме ці голоси стали вирішальними. З цієї партії законопроект підтримала частина депутатів, близьких до лідера фракції Юрія Бойка, зокрема, Сергій Дунаєв, Юлій Іоффе, Михайло Папієв, Юрій Павленко, Олександр Нечаєв, Іван Мирний та сам Юрій Бойко. Також «за» проголосували Тарас Козак та Василь Німченко, які мають зв'язки з представником України в гуманітарній підгрупі на Мінських перемовинах Віктором Медведчуком. Таке голосування частини депутатів Бойко пояснив бажанням підтримати Мінський процес.

Фракції «Самопоміч» та «Батьківщина» не підтримали жоден із цих законопроектів³⁶.

Ap7381uegMJ:opposition.org.ua/uk/news/dosyagnennya-miru-i-suspilno-zlagodi-mae-stati-golovnoyu-metoyu-dlya-vsikh-politichnikh-sil-v-ukrani.html+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 10.02.2019).

³⁵ «Донбаські» закони розкололи депутатів у Верховній Раді, а не суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/donbaski-zakoni-rozkololi-deputativ-u-verkhovniy-radi-a-ne-suspilstvo7> (дата звернення: 10.02.2019).

³⁶ Там само.

«По суті, це закони про капітуляцію, оскільки узаконять у майбутньому владу російської окупаційної адміністрації, амністують бойовиків-убивць і вводять так звані “Мінські угоди”, підписані невідомо ким від імені України, в законодавче поле держави», – напередодні голосування пояснив свою позицію голова фракції «Самопоміч» Олег Березюк³⁷.

«У фракції “Батьківщина” вважали, що цим законом (№ 7164) парламент пролонгує дію закону, що фактично узаконює російську окупаційну владу на цих територіях», – повідомляє сайт партії «Батьківщина»³⁸.

Представники панівної коаліції наголосили, що обидва законопроекти були погоджені з міжнародними партнерами України та спрямовані на збереження санкцій щодо Росії.

«Відповідальне голосування більшості допоможе нашій армії й надалі тримати оборону з мінімумом жертв, а дипломатам – посилити міжнародний тиск на Росію», – пояснив позицію влади Президент України Петро Порошенко. Він звинуватив опозицію в діях, які підтримують інтереси Російської Федерації³⁹.

Загалом голосування щодо подовження спеціального статусу місцевого самоврядування для непідконтрольних територій схвально сприйняли основні союзники України – США, Німеччина та Франція. З боку Російської Федерації лунали заяви про необхідність закріпити спеціальний статус місцевого самоврядування в Конституції України та критика закону щодо забезпечення суверенітету.

Парламентська опозиція виступила з критикою обох законопроектів як таких, що, на її думку, не відповідають національним інтересам України. Законодавчі ініціативи Адміністрації Президента спрямовані на збереження поточного стану в зоні бойових дій та на покращення власних політичних позицій. Політика української держави щодо непідконтрольних районів Донбасу не зазнає змін. Нові закони суттєво не вплинуть на позицію України щодо імплементації Мінських домовленостей.

Так, політичні партії України по-різному оцінюють результати підписаних Мінських угод, проте помітна тенденція до критики їхніх основних положень. Якщо наближені до Президента України політичні партії намагаються переконати суспільство в ефективності досягнутих домовленостей та наголосити на їхньому важливому значенні для забезпечення політичної стабільності та гарантування національної безпеки держави, то опозиційні політичні сили все частіше закидають владі нерішучість у переговорному процесі.

³⁷ «Самопоміч» не голосуватиме за проекти Порошенка щодо Донбасу – Березюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/10/5/7157351/> (дата звернення: 12.02.2019).

³⁸ Сергій Соболев: «Батьківщина» проти узаконення окупації Донбасу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ba.org.ua/sergij-sobolev-batktivshhina-proti-uzakonennya-okupaci%D1%97-donbasu/> (дата звернення: 12.02.2019).

³⁹ Президент підписав закон про мирне врегулювання ситуації в ОРДЛО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.radio/news/2017/10/07/prezydent-pidpysav-zakon-pro-myrne-vreguluvannya-sytuaciyi-v-ordlo> (дата звернення: 15.02.2019)

Serhii Pidshybiakin. Minsk Agreements 2014–2015 in discussion of Ukrainian political parties

The article analyzes the content of the Minsk agreements signed in September 2014 («Minsk-1») and February 2015 («Minsk-2») and the attitude of the leading Ukrainian parties («Solidarity», People’s Front, «Self Reliance», Radical Party, «Fatherland», Opposition Bloc) represented in the Ukrainian Verkhovna Rada. The positions of political parties and their leaders on the separate items of the Minsk Agreements and their implementation have been found. The author has demonstrated that Ukrainian parties mostly rejected the Minsk Agreements 2014–2015 as a variant of resolving the Russian-Ukrainian armed conflict.

Keywords: Minsk agreements, political parties, Russian-Ukrainian war.